

Program för att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor

1. Inledning

Kommunstyrelsen har gett tekniska nämnden och bildningsnämnden i uppdrag att utarbeta ett program för att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor. Beslutet är taget som en följd av ett antal medborgarförslag som föreslår en rad trafikförändringar gällande bland annat trafikövergångar, sänkta hastigheter och tydligare skyltning.

Det är beslutat genom både cykelstrategin och cykelplanen att Trelleborgs kommun ska arbeta för att alla barn i kommunen ska ha en så säker och trygg väg till skolan som möjligt. Likaså verkar kommunen också för att fler ska välja att byta ut sina bilresor mot kollektivtrafik, cykel eller gång. Därmed kommer en del åtgärder inom Program för att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor också kunna samordnas med åtgärder inom tidigare antagna dokument.

Programmets upplägg för att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor bygger på att det identifierats fyra mål med tillhörande förslag på aktiviteter som ska bidra till att målen uppfylls. Tre av målen är kopplade till att skapa en säkrare trafiksituation, medan det sista målet ska bidra till att minimera skadorna om någon trafikolycka sker. För att säkerställa att aktiviteterna bidrar till att utvecklingen går i önskad riktning kommer dessa att kontinuerligt följas upp. För att möjliggöra ett likartat och därmed jämförbart trafiksäkerhetsarbete mellan Trelleborgs skolor, föreslås ett systematiskt arbetssätt där det upprättas en så kallad skolreseplan (se bilaga) för varje enskild grundskola i Trelleborgs kommun. Motiveringen till upplägget bygger på att arbetet för att alla barn ska få en säkrare trafikmiljö runt skolorna kräver ett strukturerat arbetssätt och en rad olika åtgärder, detta eftersom flera faktorer samverkar och påverkar säkerheten. Skolreseplanen ska bidra med att skapa en samstämmig bild av vad som ska uppnås och med vilka medel och resurser. För att skapa långsiktigt positiva effekter krävs en tydlig ansvarsfördelning mellan tekniska förvaltningen och bildningsförvaltningen.

Genom att arbeta systematiskt med alla skolor i Trelleborgs kommun ska det finnas aktuella och uppdaterade bedömningar av trafiksäkerheten kring alla skolors närområde inom fem år. Målet är att trafiksäkerheten förbättras i den ordning där behovet bedöms vara störst. Bedömningen kommer göras utifrån en sammanställning av olycksdrabbade och otrygga platser i relation till var flest skolbarn rör sig.

2. Syfte

Syftet med programmet är att skapa en tryggare trafikmiljö runt kommunens skolor och öka andelen barn som tar sig till och från skolan genom att gå, cykla eller med kollektivtrafik. Programmet ska dessutom vara en praktisk hjälp vid prioritering av eventuella ombyggnads- och nybyggnadsbehov.

2.1 Avgränsning

För att kunna effektivisera trafiksäkerhetsarbetet är det nödvändigt att göra en geografisk avgränsning till skolornas närområde. De fysiska åtgärderna avgränsas främst till ett område inom 300 meter kring skolan. Därmed kan insatserna som genomförs också komma till nytta för så många barn som möjligt. Men eftersom viktiga punktåtgärder riskerar hamna utanför det avgränsade området kommer en bedömning att göras utifrån varje enskild skola.

2.2 Tidigare arbete

Tidigare arbete med säkra skolvägar har främst varit tekniska förvaltningens ansvar i samarbete med utvalda skolor. Tekniska förvaltningen har då varit dem som drivit utredningarna. Det som tidigare har gjorts är olika kartläggningar av elevernas skolvägar, och eleverna har varit delaktiga i arbetet genom att förmedla sina synpunkter gällande skolvägarna på så kallade trafikpromenader. Tidigare arbeten med säkra skolvägar har gjorts med olika årskurser på Östra skolan och Bäckaskolan under åren 2008, 2013 och 2014. Under 2017 genomförs ett arbete inom ramen för projektet "Hållbart resande" för att praktiskt genomföra och utvärdera olika insatser som handlar om beteendepåverkan, även kallad mobility management.

3. Förutsättningar och ramar

I detta avsnitt behandlas faktorer som skapar ramar för arbetet samt faktorer som arbetet måste ta hänsyn till.

Läroplanen: Skolans undervisning om trafik regleras i läroplanerna för grundskolan respektive gymnasieskolan. Inom både grund- och gymnasieskolan är det skolans rektor som ansvarar för att ämnesövergripande kunskapsområden som trafik och miljö integreras i undervisningens olika ämnen. Hur det integreras är upp till varje enskild rektor.

Information och kommunikation: För att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor är det viktigt att skapa förutsättningar för ett riktat och systematiskt informationsarbete. Informationsarbetet bör riktas till elever och deras vårdnadshavare och omfatta trafik och trafiksäkerhet, hälsa och motion, samt hållbart resande. Arbetet bör även sättas i relation till hur eleverna tar sig till och från skolan, samt hur trafiksituationen ser ut runt den aktuella skolan. Ansvariga för genomförande är bildningsförvaltningen, tekniska förvaltningen och rektorerna på kommunens skolor.

Hjälmanvändning: Att påverka barns hjälmanvändning kan vara en komplex uppgift då det främst är ett föräldraansvar. Enligt trafikförordningen (SFS 1998:1276) måste alla under 15 års ålder bära cykelhjälm när de cyklar eller blir skjutsade på tvåhjulig cykel. Genom kommunikationssatsningar och utbildning

finns möjligheter att påverka attityder och beteenden vilket kan öka hjälmanvändningen. Senaste Folkhälsorapporten från 2016 visar att runt 73 % av alla barn i åk 6 i Trelleborgs kommun använder hjälm. Det finns idag ingen mätning av hjälmanvändning i åk 4-5.

Folkhälsomål: I enlighet med Trelleborgs kommuns folkhälsopolicy är ett av de sex prioriterade målområdena för bättre folkhälsa fysisk aktivitet. Ett delmål inom området livskvalitet och hälsa är att trelleborgarna ska vara mer fysiskt aktiva. Att föräldrar cyklar eller följer sina barn till fots kan även bidra positivt till detta mål. Folkhälsorapporten följs upp vart fjärde år av Region Skåne. Kommunledningsförvaltningen avdelning för hållbar utveckling ansvarar för sammanställning av rapporten.

Cykelstrategi Trelleborgs kommun 2016-2020: I cykelstrategi Trelleborgs kommun 2016-2020 finns målet att minska bilens andel av persontransporter i Trelleborg för resor mellan 0-5 km med 10% från 54% till 44% mellan 2013-2020. Denna målbild kommer även att omfattas av den kommande Trafikstrategin som ska arbetas fram till årsskiftet 2017/18.

Cykelplan Trelleborgs kommun 2016-2020: Enligt Cykelplan Trelleborgs kommun 2016-2020 ska andelen barn som går eller cyklar till skolan öka. Målet är att detta ska ske genom fysiska åtgärder för att förbättra trafiksäkerheten samt genom att arbeta för förändrade attityder och beteenden hos föräldrar och barn.

Trafikolyckor: Nollvisionen är fastställt genom beslut i riksdagen och ligger som grund för trafiksäkerhetsarbetet i Sverige. Nollvisionen är bilden av en framtid där människor inte förolyckas eller utsätts för allvarliga personskador. Detta innebär att vägar och gator i högre grad ska anpassas till människans förutsättningar. Ansvaret för säkerheten delas mellan dem som utformar och dem som använder vägtransportssystemet.

4. Mål, aktiviteter och uppföljning

Följande del behandlar mål, förslag på aktiviteter och uppföljning som ska säkerställa att arbetet med säkra skolvägar i Trelleborgs kommun leder utvecklingen i önskad riktning. För programmet har det identifierats fyra mål med tillhörande förslag på aktiviteter för att förbättra trafiksituationen. Målen är satta med utgångsläge i redan befintliga mål både inom kommunen och nationellt. Uppföljningen ska bidra till att mäta effekterna av genomförda aktiviteter och vidareutveckla arbetet med säkra skolvägar i Trelleborgs kommun.

Mål: Att andelen barn som går eller cyklar till skolan ska öka (anges i Cykelplanen 2016-2020).

- 70 procent av alla elever i årskurs 4-6 går eller cyklar till skolan i tätorten Trelleborg.
- 60 procent av alla elever i årskurs 4-6 går eller cyklar till skolan på landsbygden.

Förslag på aktiviteter: Utbildnings – och kommunikationsinsatser som bildningsförvaltningen, tekniska förvaltningen och rektorerna ansvarar för och eventuellt fysiska åtgärder som tekniska förvaltningen ansvarar för.

Uppföljning: Kartläggning (resvaneundersökning) med hjälp av programvara som följer barnens resesätt samt resväg till varje enskild skola som Tekniska förvaltningen ansvarar för. Folkhälsorapport Barn och Unga som visar totala andelen barn som går eller cyklar till skolan i Trelleborgs kommun (åk 6 och åk9). Utbildningsinsatser gjorda i skolan följs upp i Stratsys av bildningsförvaltningen.

Mål: Att skapa trygga och säkra gång- och cykelvägar till och från skolan.

Förslag på aktiviteter: Fysiska åtgärder baserade på kartläggning av barnens perspektiv med hjälp av inköpt programvara, olycksstatistik från STRADA och utifrån Cykelplan för Trelleborgs kommun 2016 - 2020. De fysiska åtgärderna kan bland annat innefatta om-/nybyggnad av överfarter/passager, beläggningsunderhåll, beskärning av buskage, ändrad hastighetsbegränsning och förbättrad belysning av gång- och cykelvägar. Detta ligger inom tekniska förvaltningens ansvarsområde. Utbildnings – och kommunikationsinsatser som bildningsförvaltningen, tekniska förvaltningen och rektorerna ansvarar för. Trafikskola för elever som tekniska förvaltningen och rektorerna ansvarar för.

Uppföljning: Tekniska förvaltningen ansvarar för att utvärdera om otrygga platser åtgärdats. Likaså följer tekniska förvaltningen upp olycksstatistik från STRADA. Utbildningsinsatser gjorda i skolan följs upp i Stratsys av bildningsförvaltning.

Mål: Att andelen elever som upplever att de på ett tryggt och säkert sätt kan gå eller cykla till skolan ska öka.

Förslag på aktiviteter: Fysiska åtgärder baserade på kartläggning av barnens perspektiv med hjälp av inköpt programvara, olycksstatistik från STRADA och utifrån Cykelplan för Trelleborgs kommun 2016 - 2020. De fysiska åtgärderna kan bland annat innefatta om-/nybyggnad av överfarter/passager, beläggningsunderhåll, beskärning av buskage, ändrad hastighetsbegränsning och förbättrad belysning av gång- och cykelvägar. Detta ligger inom tekniska förvaltningens ansvarsområde. Utbildnings – och kommunikationsinsatser som bildningsförvaltningen, tekniska förvaltningen och rektorerna ansvarar för. Trafikskola för elever som tekniska förvaltningen och bildningsförvaltningen ansvarar för.

Uppföljning: Tekniska förvaltningen ansvarar för inköpt programvara som synliggör den upplevda tryggheten för varje enskild skola. Utbildningsinsatser gjorda i skolan följs upp i Stratsys av bildningsförvaltningen.

Mål: Att öka andelen elever i åk 6 som använder cykelhjälpm.

Förslag på aktiviteter: Utbildnings – och kommunikationsinsatser som tekniska förvaltningen och bildningsförvaltningen ansvarar för.

Uppföljning: Tekniska förvaltningen ansvarar för uppföljning med hjälp av inköpt programvara som synliggör hjälmanvändningen för varje enskild skola.

Folkhälsorapport för Barn och Unga som framhåller totala andelen inom Trelleborgs kommun för årskurs 6. Utbildningsinsatser gjorda i skolan följs upp i Stratsys av bildningsförvaltningen.

5. Budget, tidsramar och ansvarsfördelning

I följande del presenteras tidsramen, budgeten (se tabell 1) och ansvarsfördelningen (se tabell 2) för genomförandet.

5.1 Kommunikation utbildning och kartläggning

För att kunna kartlägga och genomföra informationsinsatser för att förbättra trafiksituationen vid kommunens skolor krävs en årlig budget. Budgetposter omfattar personella resurser, kartläggning via datorlicens, konsultinsatser, tryckt material och andra informationsinsatser och kampanjer.

5.2 Fysiska åtgärder

För att verkställa fysiska åtgärder krävs alltid en budget. Åtgärder som föreslås på allmän platsmark faller inom tekniska förvaltningens ansvarsområde. Åtgärder lokaliserade inom skolområdet faller inom fastighetsägarens dvs serviceförvaltningens, ansvarsområde. För att de ska kunna genomföras måste det finnas tillgängliga investeringsmedel samt en budget för kapital- och driftskostnader. För att skapa trovärdighet gentemot föräldrar och medborgare krävs även att insatserna genomförs inom rimlig tidsram. Vad som är ett rimligt tidsmått avgörs av olika faktorer. Baserat på att de flesta barn reser på ungefär samma vägar under hela sin grundskolelängd, förutsatt att de bor kvar på samma plats kan en rimlig tidsram vara 1-5 år.

5.3 Budget och Ansvarsfördelning

Budgeten avser perioden 2017-2022.
Upphandlingar hanteras enligt LOU.

Tabell 1: Tabellen visar budget och budgetansvaret.

Kartläggning	Kostnad år 1	Total kostnad 5 år	Ansvarsfördelning
Kartläggning prioriteringsordning av skolor	60 000 kr	60 000 kr	TF - budgetansvar
Programvara (Licens) för kartläggning av barns väg till skolan	40 000 kr / år	200 000 kr	TF- budgetansvar
Mobility Management			
Utbildningsmaterial (Trafikkalendern)	15 000 kr / år	75 000 kr	TF- budgetansvar och beställning BF- genomförande av aktiviteter
NTF cykelteknikbana (5 år)	8 000 kr / år	40 000 kr	TF – budget och beställning BF- avsätta tid till utbildning
Kampanjer och tävlingar (5 år)	10 000 kr / år	50 000 kr	TF – budgetansvar och beställning BF- information och genomförande
Arbetstid			
Trafikingenjör 15% (konsult) - Samordning Skolreseplan, Mobility Management åtgärder	220 000 kr /år	1 100 000 kr	TF - budgetansvar
Planeringsingenjör 20% (konsult) - Planering fysiska åtgärder	290 000 kr / år	1 450 000 kr	TF - budgetansvar
Genomförande av aktiviteter och föreläsningar	Inom ramen för ordinarie tid	Inom ramen för ordinarie tid	
Fysiska åtgärder			
Fysiska åtgärder på allmän platsmark	Inom tekniska nämndens investeringsram	Inom tekniska nämndens investeringsram	
Total kostnad	643 000 kr	2 975 000 kr	

Tabell 2: Tabellen beskriver ansvarsfördelning vid genomförandet.

	Ansvarsområden
Tekniska förvaltningen	<ul style="list-style-type: none"> • Ansvarar för planering och genomförande av fysiska åtgärder på allmän platsmark • Kunskap gällande lagstiftning kring trafikmiljö • Ha en samlad bild av vilka planer som kan påverka vägen till och från skolan. • Sammanhållande i kartläggning kring resmönster • Ansvarar för Mobility Managementåtgärder
Serviceförvaltningen	<ul style="list-style-type: none"> • De fysiska åtgärder som är lokaliserade inom skolområdet faller inom fastighetsägarens ansvarsområde
Bildningsförvaltningen	<ul style="list-style-type: none"> • Tillsammans med Tekniska förvaltningen arbeta fram ett likvärdigt informationsmaterial • Följer upp att informationsarbetet gentemot elever och vårdnadshavare bedrivs i Stratsys • Informera skolledning om beslut kring säkra skolvägar
Rektor	<ul style="list-style-type: none"> • Aktivt använda och kommunicera ut material till elever och vårdnadshavare

5.4 Tidsram

Totalt finns 15 grundskolor i Trelleborgs kommun, varav nio ligger i tätorten och sex på landsbygden. Programmet ska samarbeta med fyra skolor per år varav minst en belägen på landsbygden. Skolorna prioriteras efter en kartläggning och därefter sker urval. Kartläggning och Mobiliy Management åtgärder sker enligt plan på alla skolor. Genomförda aktiviteter som utbildning, tävlingar och cykelutbildningar sker sedan återkommande efter samarbetet påbörjats till alla skolor kommit igång.

Det framtagna programmet återrapporteras till kommunfullmäktige hösten 2017. Verkställandet av programmet föreslås starta våren 2018 och fortgå fram till 2022 för att få med alla skolor.

5.5 Uppföljning

Uppföljning kommer genomföras årligen under genomförandeperioden för de skolor där programmet initierats.

Bilaga 1

Skolreseplan – arbetsmetod för att förbättra trafiksäkerheten vid kommunens skolor

För att få ett likartat och därmed jämförbart trafiksäkerhetsarbete mellan Trelleborgs skolor, föreslås ett systematiskt arbetssätt med en **Skolreseplan**. Skolreseplanen är ett arbetsverktyg för att förverkliga målsättningar med program för Säkra skolvägar. Upprättandet av en skolreseplan är ett gemensamt dokument för tekniska förvaltningen, bildningsförvaltningen, skolorna och föräldrarepresentanter. Skolreseplanen ska bidra till ett strukturerat arbetsförfarande med tydlig ansvarsfördelning med säkra skolvägar över tid. Det ska även säkerställa att arbetet bedrivs med ett helhetsperspektiv där samverkande faktorer för en säker trafikmiljö synliggörs och behandlas.

Skolreseplanen delas upp i två åtgärdsdelar. En handlingsplan med så kallade informations- och kommunikationsåtgärder, s.k. Mobility Management och en som handlar om fysiska åtgärder. Inför genomförandet av fysiska åtgärder och kommunikationsåtgärder krävs kartläggning av barns resmönster och upplevelser.

Kartläggning

Det finns olika sätt att hämta in information bland annat genom ett datorprogram där barnen själva ritar in sin väg och enkelt kan svara på frågor gällande bland annat otrygga platser. Det är också viktigt att ha en löpande utvärdering av vilka behov som finns för individuella skolor, så att dessa kan lyftas i kommande planeringar. Konkreta insatser handlar främst om ett samarbete mellan tekniska förvaltningen, skolan och föräldrarepresentanter.

Förslag på insatser:

- Kartläggning av vilket färdmedel barn använder för att ta sig till skolan
- Behov av fysisk förändring gällande säkra skolvägar kartläggs, både inom skolområde och på allmän platsmark
- Morgonobservationer av trafiksituationen vid skolan
- Kartläggning av barnens perspektiv gällande otrygga platser till och från skolan så att barnens perspektiv synliggörs och beaktas

Mobility management åtgärder

Mobility management är ett koncept för att påverka bilanvändningen och främja ökad andel resande av gång, cykel och kollektivtrafik. Konceptet bygger på att förändra resenärers attityder och beteende. Grundläggande för mobility management är användningen av mjuka åtgärder såsom information och kommunikation, organisation av tjänster och koordination av olika parter åtgärder.

Förslag på insatser:

- NTF Cykelteknikbana
- Öka föräldrars medvetenhet genom information till föräldrar gällande trafiksituationen runt skolan och biltrafikens inverkan på trafiksäkerheten

- Informationsinsatser riktade till barn och deras vårdnadshavare avseende upplevelser av trafikmiljön till och från skolan
- Information och tävlingar som erbjuds i Trafikkalendern
- Integrera trafik i undervisningen så att alla elever får utbildning i trafik kunskap

Fysiska åtgärder- ombyggnad och eventuell nyetablering

Även om man kan komma långt med mobility management åtgärder finns det tillfällen då fysiska åtgärder är nödvändiga för att trafiksäkra skolvägar, till exempel cykelöverfarter. Även detta är något som tas upp i skolreseplanen. Eventuella åtgärder kan variera mycket beroende på skolornas individuella förutsättningar.

Vid ombyggnader samt nyetablering av skolor är det av största vikt att tekniska förvaltningen är med i planprocessen. Det ska alltid göras en bedömning kring hur förändringen påverkar skolbarnens skolvägar ur ett säkerhets- och trygghetsperspektiv. Diskussionerna ska påbörjas i god tid inför eventuella förändringar.

För att arbeta systematiskt och effektivt med att förbättra trafiksituationen för alla skolbarn kommer prioritering av fysiska åtgärder främst avgränsas till ett område inom 300 meter från skolan, samt att utgå från en sammantagen bild av nedanstående punkter:

- Kartläggning av otrygga platser utifrån barnens perspektiv
- Kartläggning av otrygga platser utifrån vårdnadshavares perspektiv
- Förbättringsåtgärder enligt kartläggning i cykelplanen
- Kartläggning av olycksstatistik från STRADA
- Förbättringsåtgärder av överfarter enligt NTFs klassificering utifrån behov

Kommunikation

Det är av vikt att löpande kommunicera hur arbetet bedrivs både internt och externt. Kommunikation sker främst via hemsida och utskick till vårdnadshavare. Tekniska förvaltningen ansvarar tillsammans med bildningsförvaltningen för kommunikationen.